

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

Касич Алли Олександрівни,
докторки економічних наук, професорки,
завідувачки кафедри управління та смарт-інновацій
Київського національного університету технологій та дизайну
на дисертаційну роботу Труш Ірини Маркіянівни на тему: «**Управління
ефективністю інноваційної діяльності підприємств: інвестиційний
аспект**», подану до захисту на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
за спеціальністю 073 «Менеджмент»

1. Актуальність обраної теми дисертаційного дослідження.

Інноваційна активність підприємств є основою їх довгострокової конкурентоспроможності та потребує науково-обґрунтованого управління на основі застосування критеріїв ефективності та належного інвестиційного забезпечення. Зважаючи на необхідні значні масштаби будівельних робіт у період післявоєнного відновлення України підприємства будівельної галузі навіть більше, ніж інші потребують реалізації комплексу інновацій в контексті забезпечення і швидкості будівельних робіт, і їх якості. Війна поставила нові вимоги до продукту будівельних підприємств в частині безпеки, автономності, енергоефективності. Це вимагає застосування нових підходів як до технологій будівництва, так і до конструкторського супроводження. Весь комплекс вимог має бути враховано в процесі управління безпосередньо інноваційною діяльністю, і дана робота робить певний крок у цьому напрямку.

Інноваційна активність українських підприємств і до війни була на досить низькому рівні. Так, за даними Державної служби статистики лише 15% відносились до інноваційно активних. Крім того, в частині видів інновацій, переважали продуктові інновації, тоді коли ознакою системної інноваційної діяльності є технологічні інновації. Однак більшість підприємств через брак інвестиційних ресурсів не мали можливості здійснювати інноваційну діяльність комплексно та системно. Це свідчить про необхідність підвищення інвестиційної привабливості будівництва через активізацію інноваційної діяльності.

Слід відзначити, що дослідженнями інноваційної діяльності підприємств, в тому числі будівельної галузі, займається багато українських науковців, однак невирішеність багатьох проблем інноваційного розвитку вказує на необхідність поглиблення їх теоретичного осмислення й аналізу та

пошуку нових шляхів і механізмів забезпечення активізації інноваційних процесів, передусім за рахунок орієнтації на ефективність, з метою підвищення рівня інвестиційної привабливості вітчизняних підприємств. З огляду на сказане вище, дисертаційну роботу Труш І.М. слід вважати актуальною як в теоретичному, так і в практичному значенні, метою якої є поглиблення теоретичних засад управління інноваційним розвитком, розробка науково-методичних і практичних рекомендацій з активізації інноваційної діяльності підприємств будівельної галузі для підвищення рівня їх ефективності.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. В дисертації зроблена вдала спроба нового вирішення наукового завдання обґрунтування теоретичних, методичних та прикладних положень управління ефективністю інноваційної діяльності будівельних підприємств з урахуванням інвестиційного аспекту.

Окремої уваги заслуговують науково-методичні підходи до оцінювання ефективності впровадження нового інноваційного продукту в будівництві з урахуванням галузевої специфіки й адаптації офіційних методичних положень. Вірогідність отриманих результатів ґрунтується на теоретичній розробці автором досліджуваної проблеми, критичному узагальненні наукових праць вітчизняних і зарубіжних вчених та спеціальної наукової літератури з питань взаємообумовленості інноваційної діяльності та ефективності діяльності підприємств.

Наукові положення, висновки та рекомендації, які викладено в дисертаційній роботі, є обґрунтованими та достовірними, вони базуються на базових положеннях економічної теорії у сфері інновацій, інвестицій та конкуренції, результатах теоретичних і прикладних досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених з питань управління інноваційною діяльністю, інформації міжнародних організацій і Державної служби статистики України, законодавчих і нормативно-правових актах у сфері науково-технічного й інноваційного розвитку, результатах досліджень, проведених автором. Автором опрацьовано значну кількість наукових праць вітчизняних та закордонних дослідників (перелік із 182 найменувань), що забезпечує надійну методологічну основу дослідження.

При підготовці роботи використано сучасні методи наукового пізнання, в тому числі загальнонаукові і спеціальні методи наукового пошуку – аналізу та синтезу, теоретичного узагальнення і формальної логіки, системного підходу, статистичного аналізу, графічного, експертної оцінки, інших. Використання такого інструментарію відповідає визначеним завданням

дослідження, що дозволило дисертанту досягти поставленої в дисертаційній роботі мети.

Зміст роботи в повній мірі розкриває тему наукового дослідження, структурна побудова відповідає визначеним завданням роботи, виклад матеріалу є логічним, висновки та рекомендації, зроблені в дисертації, можна вважати науково обґрунтованими.

Перший розділ дисертаційної роботи «Теоретичні основи управління інноваційною діяльністю» присвячено аналізу сутнісних характеристик інноваційної діяльності та її дефініцій. При цьому значну увагу приділено характеристиці інновацій, систематизації їх ознак, видів, структури, їх класифікації. Досліджено сучасний стан і перспективи інноваційного розвитку будівельних підприємств в Україні. Слід відзначити обґрунтування специфічних особливостей інноваційної діяльності будівельних підприємств. В розділі значну увагу приділено дослідженню сучасного стану та перспектив інноваційного розвитку будівельних підприємств в Україні.

У другому розділі дисертаційної роботи «Оцінювання управління ефективністю інноваційної діяльності підприємств з позицій інвестиційного аспекту» викладено запропоновані автором науково-методичні підходи до формування системи інноваційного менеджменту будівельних підприємств, а також до розробки механізму підвищення ефективності управління інноваційною діяльністю будівельних підприємств на основі систематизації критеріїв та показників оцінювання ефективності. Особливу увагу приділено здійсненню раціонального та обґрунтованого вибору інновацій будівельного підприємства. Взято до уваги не тільки оперативний характер формування виробничої програми будівельних підприємств, й стратегічні напрями розвитку; розроблено анкету для здійснення експертної оцінки впровадження інновації.

Третій розділ «Вдосконалення інструментарію управління ефективністю інноваційної діяльності підприємств» містить науково-методичні підходи щодо вдосконалення інструментарію управління ефективністю інноваційної діяльності на будівельних підприємствах. Так, було систематизовано ефекти від впровадження інновацій будівельними підприємствами та представлено методику визначення економічної, комерційної та бюджетної ефективності, яка розглядалась з урахуванням систематизації витрат інноваційного проєкту. Значну увагу у розділі було приділено питанню вдосконалення методичних підходів до оцінювання ефективності впровадження продуктивних та процесних інновацій на будівельних підприємствах. Обґрунтування ефективності системи інноваційного менеджменту будівельних підприємств у роботі здійснено на

основі реального будівельного підприємства. Заслугує на увагу розроблена та апробована автором матриця оперативного планування інноваційної діяльності будівельного підприємства.

Дисертаційна робота Труш І.М. охоплює широке коло питань, які стосуються вирішення проблем активізації інноваційної діяльності будівельними підприємствами. Здобувач обґрунтовує власне бачення проблем стагнації інноваційного розвитку важливого сектора національної економіки, пропонує низку відповідних практичних рекомендацій з їх подолання. Викладання матеріалу у дисертації ведеться логічно у відповідності до визначених завдань.

Дослідження має теоретичний, аналітичний і прикладний аспекти. Головна ідея дисертації простежується в усіх розділах роботи. Висновки є достатньо обґрунтованими, що випливають із проведеного дослідження та отриманих результатів. Тема дисертаційної роботи, її мета і визначені завдання повністю розкриваються у змісті дисертації.

3. Достовірність та новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Достовірність та наукові новизна дослідження не викликають сумнівів. Зміст дисертаційної роботи свідчить про суттєвий внесок автора в розвиток досліджуваної проблематики та значну новизну наукового доробку.

У дисертації чітко сформульовано мету дослідження, поставлено та реалізовано теоретико-методичні та практичні завдання. В цілому є підстави констатувати, що автору вдалося вирішити завдання та досягти мети дисертаційного дослідження. Завдання корелюють з ознаками наукової новизни, відповідно шляхи вирішення зазначених завдань, обрані автором, є оригінальними.

Наукова новизна отриманих у дисертаційній роботі результатів полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні та науковому вирішенні завдання активізації інноваційної діяльності будівельних підприємств за рахунок підвищення ефективності управління та з урахуванням інвестиційних обмежень. Найбільш вагомими науковими здобутками містяться у таких положеннях дисертаційної роботи:

уточнено сутність та зміст системи інноваційного менеджменту (с.26-27), основною складовою якого обрано інноваційний проєкт будівельного підприємства (с.32-37) та можливості його реалізації. Це дозволило розглянути інтегральне відображення інноваційного менеджменту, як одного з функціональних елементів системи управління підприємством, що забезпечує постійне зростання ефективності й конкурентоспроможності в

результаті реалізації інноваційних проєктів і впровадження інновацій;

удосконалено методичний підхід до формування системи інноваційного менеджменту на будівельних підприємствах (с.84-91), який на відміну від традиційного характеризується оцінюванням факторів, що є передумовами до інноваційної діяльності. Розглядаються етапи формування, передумови здійснення та важливість визначення ефективності інноваційної діяльності будівельного підприємства у розрізі проєктів;

здійснено удосконалення методики комплексного оцінювання ефективності інноваційної діяльності в будівництві, через систематизацію показників та уточнення критеріїв ефективності (с. 120-130), з виходом на інтегровані показники (с.131-133), , що дасть змогу провести факторний аналіз результатів інноваційної діяльності підприємства та розрахувати узагальнені показники;

розроблено алгоритм оцінювання ефективності інноваційного проєкту (с. 165-168) впровадження нового інноваційного продукту з урахуванням факторів ризику при оцінюванні. Зазначено умови успішної реалізації інновацій на будівельному підприємстві.

Все зазначене вище дає змогу зробити висновок, що робота має значну наукову новизну, яка поглиблює теоретичні засади управління інноваційною діяльністю, збагачує вітчизняну економічну науку та відповідає меті і завданням дослідження.

4. Повнота викладу в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Основні результати дослідження опубліковано в 11 наукових працях, з яких 1 монографія – у співавторстві, загальним обсягом 2,61 друк. арк. (автору належить 0,42 друк. арк.), 3 праці у наукових фахових виданнях України обсягом 1,13 друк. арк., 1 праця у міжнародному виданні обсягом 0,5 друк. арк. (автору належить 0,4 друк. арк.), 6 праць апробаційного характеру загальним обсягом 1,03 друк. арк. (автору належить 0,66 друк. арк.), що дозволяє вважати виконаними положення п. 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 року.

Положення дисертаційного дослідження, в яких відображено наукову новизну, повністю подані у зарубіжних та фахових виданнях, обговорені на науково-практичних зібраннях. Представлені у дисертаційній роботі наукові результати, висновки і пропозиції належать особисто автору, та є значним

науковим доробком. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертаційній роботі використано лише ті ідеї та положення, що отримані автором особисто.

5. Значущість дослідження для науки і практики та шляхи його використання. Представлені дисертанткою результати дослідження, висновки та рекомендації мають як теоретичне, так і практичне значення. Значення отриманих Труш І.М. наукових результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних і методичних засад активізації інноваційних процесів за рахунок рівня ефективності управління інноваційною діяльністю.

Дослідження має істотне значення для економіки й управління національним господарством як галузі знань. Наукову значущість дослідження визначає комплексний підхід до дослідження проблем інноваційного розвитку будівництва, впорядкування категоріального апарату, визначення ролі інноваційних проєктів, становлення інноваційної конкуренції, визначення взаємозалежності між інвестиціями й інноваціями, особливостей інноваційного розвитку будівельних підприємств, обґрунтування шляхів підвищення ефективності управління інноваційною діяльністю через здійснення інвестицій у інноваційні проєкти.

Практичну значимість дослідження мають розроблені автором рекомендації щодо підвищення рівня інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності, визначення ефективності інноваційних проєктів, формування інноваційного менеджменту на будівельному підприємстві з урахуванням стратегічних пріоритетів. Про практичну значимість науково-методичних розробок автора свідчить те, що вони знайшли застосування в діяльності декількох будівельних підприємств, зокрема, ТОВ «БК Цитадель» (довідка № 03 від 17.05.2022 р.), ІІІ «Сервіс - Ріелбул» (довідка № 9/1 від 14.12.2021 р.), ТОВ «Тернопільбуд» (довідка № 01/12 від 13.01.2022 р.). Окремі результати дослідження використовуються у навчальному процесі Західноукраїнського національного університету (довідка № 124-26/916 від 26.06.2022 р.).

6. Ідентичність змісту анотації та основних положень дисертації. Аналіз змісту анотації засвідчує її відповідність основним положенням, які вкладено в текст дисертації. Анотація не містить положень чи ідей, які не зазначені в основному тексті дисертації.

Анотація подана українською та англійською мовами і є узагальненим коротким викладом основного змісту дисертаційного дослідження. В анотації автором стисло окреслено основні результати дослідження, зазначена наукова

новизна та чітко охарактеризовано практичне значення роботи.

Анотацію та текст дисертації оформлено відповідно до вимог, встановлених МОН України.

7. Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності.

Аналіз наукових публікацій, у яких висвітлені основні наукові результати дисертаційної роботи Труш І.М., не дає підстав фіксувати допущення автором порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації). У дисертаційній роботі є посилання на джерела інформації за кожним випадком використання тверджень, розробок, відомостей, ідей та статистичних даних. Представлена до захисту наукова робота відповідає нормам законодавства про авторське право і суміжні права та відображає бажання надати достовірну інформацію про результати власної наукової діяльності, застосовувані методики досліджень, джерела інформації.

8. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертаційної роботи і її окремих положень.

В цілому позитивно оцінюючи дослідження, виконане Труш Іриною Маркіянівною варто вказати на деякі дискусійні та недостатньо висвітлені в дисертаційній роботі питання.

1. У дисертації (п.1.2) подано аналітичну інформацію про стан, тенденції розвитку будівельної галузі в цілому та динаміку інноваційних процесів, зокрема. Однак доцільно було прописати етапи, алгоритм цієї частини дослідження. Крім того, дисертантка робить висновки про те, що «інноваційні продукти не набували належного розповсюдження, у тому числі і в будівельній галузі, переважно через обмеженість ресурсів, виділених на розвиток цієї сфери діяльності» (с.31) раніше, ніж подано аналітичний матеріал.

2. Дисертантка зазначає, що у роботі з метою визначення реалізації продуктивних інновацій будівельними підприємствами було проведено вибіркоче обстеження (с. 67-68) шляхом опитування. Однак не вказано ні перелік питань опитування, ні процедуру проведення експертного опитування. Доцільно було подати таку інформацію більш детально, оскільки дисертантка на цій основі визначає особливості інноваційної діяльності будівельних підприємств (рис. 1.24).

3. В процесі розробки методики оцінювання ефективності інноваційної діяльності авторка вказує на існуванні підходу, який передбачає застосування «системи показників статистики» (с. 115). Орієнтація виключно на показники, які використовуються Державною службою статистики України, дещо

обмежує аналіз, оскільки за даним підходом наведено всього п'ять основних показників.

Зосередження виключно на вказаних показниках є недоліком, який обмежує комплексність аналізу, тим більше, що сама дисертантка зазначає, що «оцінювання її (інноваційної діяльності) результативності за методикою Державної служби статистики України є необхідною, але не достатньою умовою для формування висновків і розроблення стратегії й тактики» (с.115-116). При цьому не згадується Форма статистичної звітності 1-н інновація (річна), показники якої можна було б використовувати і для будівельних підприємств в процесі аналізу.

4. Апробацію доцільності створення пропонованої моделі системи інноваційного менеджменту у роботі здійснено на прикладі одного будівельного підприємства (п.3.3), хоча в процесі аналізування досліджувалась їх більша кількість. Такий підхід дещо обмежив наукові результати, оскільки дисертантка в роботі розглядала особливості управління ефективністю інноваційної діяльності малих та середніх будівельних підприємств.

5. У дисертації розглядаються фактори зовнішнього середовища, які визначають інтереси інвесторів та виконавців інноваційних проєктів в будівництві. При цьому чинник військової агресії не вказано. Війна проти України призвела до значних руйнувань, що актуалізує не просто прискорення розвитку будівництва у період післявоєнного відновлення, а й вимагати широкого застосування інноваційних рішень, пошуком яких і повинні займатись фахівці будівельних компаній.

6. В процес розробки механізму підвищення ефективності управління інноваційною діяльністю будівельних підприємств (п.2.2) не використано досвід іноземних підприємств, досвід яких міг би посилити пропозиції дисертантки.

7. У дисертації мають місце приклади невдалих чи некоректних назв, зокрема рисунків, чи нечітких висловлювань. Так, на рис 1.4 дисертанткою наведено класифікацію інновацій у будівельній галузі, тоді коли по тексту зазначено, що це будівельні інновації. Некоректними є назви рисунків: рис. 1.1 – «Основні умови формування відтворення інновацій»; рис. 1.2 – «Функції інновацій у суспільстві», однак перед рисунком зазначено, що це функції інноваційного менеджменту; рис. 3.2. має назву приблизна структура витрат – доцільно було назвати узагальнена структура витрат, інших.

Зроблені зауваження не зменшують загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження, а лише вказують на складність досліджуваної проблематики та можуть слугувати орієнтиром подальшої наукової роботи.

Вищевикладене має виключно дискусійний характер, належним способом реагування на ці зауваження може бути їх коментар під час публічного захисту, що жодним чином не ставить під сумнів вагомість наукових здобутків автора.

В цілому дисертаційна робота Труш Ірини Маркіянівни залишає позитивне враження, а відмічені дискусійні положення і окремі недоліки не знижують її наукового і практичного значення.

За змістом та оформленням дисертація Труш Ірини Маркіянівни на тему: «Управління ефективністю інноваційної діяльності підприємств: інвестиційний аспект», відповідає встановленим вимогам Міністерства освіти і науки України, зокрема:

відповідає паспорту спеціальності 073 – «Менеджмент», галузь знань 07 «Управління та адміністрування»;

відповідає вимогам, встановленим Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 року.

Таким чином, дисертація Труш Ірини Маркіянівни є яскравим прикладом наукового дослідження, що виконано особисто автором, характеризується завершеністю та єдністю змісту.

9. Загальна оцінка роботи, її відповідність встановленим вимогам.

Дисертаційна робота Труш Ірини Маркіянівни на тему: «Управління ефективністю інноваційної діяльності підприємств: інвестиційний аспект» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, враховує нові теоретичні, методичні та практичні підходи до реалізації актуального наукового завдання щодо підвищення забезпечення інноваційного розвитку підприємств будівельної галузі через реалізацію комплекс інновацій к вигляді інноваційних проєктів. Тему дисертації розкрито в повному обсязі, вирішено поставлені завдання, реалізовано мету дослідження, представлено нові наукові результати, які мають як теоретичне значення, так і практичну цінність, а повнота їх викладу в опублікованих працях свідчать про повну самостійність автора, високий рівень підготовки дослідження.

Враховуючи актуальність, наукову новизну, важливість одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практичну значимість сформульованих положень і висновків, дисертаційна робота Труш Ірини Маркіянівни на тему: «Управління ефективністю інноваційної діяльності підприємств: інвестиційний аспект» відповідає

«Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 року, а її авторка – **Труш Ірина Маркіянівна** заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності «073 – Менеджмент» галузі знань «07 – Управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

докторка економічних наук, професорка,
завідувачка кафедри управління та смарт-інновацій
Київського національного університету
технологій та дизайну

Алла Касич
Алла КАСИЧ

